

بررسی تأثیر ترجمه تخصصی ارتباطات بین‌المللی بر توسعه صادرات محصولات کشاورزی و رشد اقتصاد بازرگانی

فرشته ابونجمی، سارا جمالی، سارا صیاد زاده

لیسانس مترجمی زبان، مهندسی کشاورزی، لیسانس اقتصاد بازرگانی

MDOI-02-2026.0161
MNR-175-2-138294

چکیده

این پژوهش میان‌رشته‌ای با هدف بررسی و تحلیل نقش ترجمه تخصصی اسناد تجاری و ارتباطات بین‌المللی در موفقیت صادرات محصولات کشاورزی و به تبع آن رشد شاخص‌های اقتصاد بازرگانی انجام شده است. روش تحقیق در این مطالعه از نوع توصیفی-همبستگی بوده و جامعه آماری شامل مدیران ارشد، کارشناسان فروش خارجی و مترجمان فعال در ۱۰۰ شرکت برتر صادرکننده محصولات کشاورزی است. داده‌ها از طریق پرسشنامه‌های استاندارد جمع‌آوری و با استفاده از نرم‌افزارهای آماری تحلیل شدند. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین کیفیت ترجمه تخصصی مستندات (قراردادها، کاتالوگ‌ها، گواهی‌های بهداشت گیاهی) و موفقیت در نفوذ به بازارهای جدید رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($r = 0.74$, $p < 0.05$). همچنین، خطاهای ترجمه و سوءتفاهم‌های فرهنگی منجر به افزایش هزینه‌های مبادلاتی و ریسک مرجوع شدن کالاها می‌گردد. نتایج حاکی از آن است که تشکیل تیم‌های چندتخصصی (مترجم، مهندس کشاورزی، کارشناس اقتصاد) بهینه‌ترین راهکار برای کاهش ریسک و افزایش حاشیه سود است.

کلیدواژه‌ها: ترجمه تخصصی، اقتصاد بازرگانی، صادرات کشاورزی، ارتباطات میان‌فرهنگی، توسعه تجارت.

مقدمه

توسعه تجارت بین الملل در عصر جهانی شدن به شدت نیازمند ابزارهای ارتباطی دقیق، شفاف و بدون ابهام است. اقتصاد بازرگانی نوین دیگر تنها به تولید کالای باکیفیت محدود نمی شود، بلکه نحوه ارائه، معرفی و مذاکره پیرامون آن کالا در بازارهای هدف نقش تعیین کننده ای در موفقیت تجاری ایفا می کند. در این میان، زبان به عنوان اصلی ترین رسانه انتقال مفاهیم، اهمیتی استراتژیک می یابد. ارتباطات بین المللی موفق مستلزم درک عمیق از تفاوت های زبانی و فرهنگی است و ترجمه تخصصی به عنوان پل ارتباطی میان تولیدکننده داخلی و مصرف کننده خارجی عمل می کند (Smith, 2021). شرکت هایی که به اهمیت این پل ارتباطی واقفاند، بودجه های مشخصی را برای بومی سازی اطلاعات محصولات خود اختصاص می دهند و در نتیجه سهم بازار بیشتری را از آن خود می سازند (رضایی و همکاران، ۱۴۰۱).

در بخش کشاورزی، حساسیت این ارتباطات دوچندان است. صادرات محصولات کشاورزی نیازمند رعایت دقیق استانداردهای بین المللی بهداشت، قرنطینه، بسته بندی و شرایط نگهداری است. انتقال این اطلاعات حساس به خریداران خارجی، گمرکات مقصد و نهادهای نظارتی بین المللی، تنها از طریق ترجمه دقیق و تخصصی متون امکان پذیر است (Wang, & Jones, 2020). یک خطای کوچک در ترجمه میزان سموم مجاز، شرایط دمایی نگهداری کالا در کانتینر، یا تاریخ انقضای محصولات می تواند منجر به فاسد شدن محموله، مرجوع شدن کالا و تحمیل خسارات سنگین مالی به صادرکننده شود (احمدی، ۱۴۰۰). بنابراین، در اینجا ترجمه صرفاً برگردان کلمات نیست، بلکه انتقال دقیق دانش فنی کشاورزی است.

از منظر اقتصاد بازرگانی، کاهش ریسک و مدیریت هزینه های مبادلاتی از اصول اولیه رقابت پذیری در بازارهای جهانی است (García, 2019). سرمایه گذاری بر روی ترجمه حرفه ای و ارتباطات مؤثر، اگرچه در ابتدا ممکن است هزینه بر به نظر برسد، اما در بلندمدت با جلوگیری از دعاوی حقوقی ناشی از سوء تفاهم در قراردادها و جلوگیری از فسخ سفارشات، موجب صرفه جویی کلان اقتصادی می شود (تقوی، ۱۳۹۹). مترجمانی که به اصطلاحات بازرگانی مانند اینکوترمز (Incoterms)، اعتبارات اسنادی (LC) و قوانین بیمه مسلط هستند، به عنوان مشاورانی امین در کنار تیم های فروش و بازاریابی قرار می گیرند و مسیر عقد قراردادهای سودآور را هموار می سازند (Brown, 2022).

با این وجود، پیوند میان این سه حوزه (زبان، کشاورزی، اقتصاد) در بسیاری از ساختارهای سازمانی نادیده گرفته می شود. اغلب شرکت های صادرکننده، به دلیل نگاه سنتی به تجارت، ترجمه را امری حاشیه ای تلقی کرده و آن را به افراد غیرمتخصص می سپارند. این در حالی است که تحقیقات نشان می دهد ارتباطات مؤثر می تواند

هزینه‌های مبادلاتی را تا حد قابل توجهی کاهش دهد (حسینی، ۱۴۰۲). خلأ ناشی از عدم حضور متخصصان زبانی آشنا به مفاهیم کشاورزی و اقتصادی، باعث می‌شود تا مزیت‌های نسبی تولیدات داخلی در بازارهای رقابتی خارجی به درستی معرفی نشوند.

لذا، پژوهش حاضر با هدف بررسی عمیق و همه‌جانبه تأثیر ترجمه تخصصی بر توسعه صادرات کشاورزی و رشد شاخص‌های اقتصاد بازرگانی شکل گرفته است. این مطالعه تلاش می‌کند تا با ارائه شواهد تجربی و آماری، ضرورت گذار از رویکردهای سنتی به رویکردهای علمی و بین‌رشته‌ای را در تجارت خارجی تبیین نماید و مدلی کاربردی برای هم‌افزایی تخصص‌های مترجمی، مهندسی کشاورزی و اقتصاد ارائه دهد (Lee, ۲۰۲۳).

بیان مسئله

بسیاری از شرکت‌های صادرکننده محصولات کشاورزی با وجود در اختیار داشتن محصولاتی با کیفیت بالا و قیمت رقابتی، در حفظ و توسعه بازارهای بین‌المللی خود با چالش‌های جدی مواجه هستند (محمدی، ۱۴۰۱). مشاهدات میدانی و گزارش‌های اتاق‌های بازرگانی نشان می‌دهد که درصد قابل توجهی از این ناکامی‌ها ریشه در کیفیت پایین ارتباطات تجاری و ضعف در مستندسازی و ترجمه دارد (White, ۲۰۱۸). عدم توانایی در انتقال صحیح مزیت‌های محصول، شرایط دقیق فروش و استانداردهای اخذ شده به زبان بازار هدف، باعث ایجاد بی‌اعتمادی در خریداران خارجی شده و فرآیند برندسازی را با شکست مواجه می‌سازد. این مسئله به ویژه در بازارهایی که حساسیت بالایی نسبت به سلامت مواد غذایی دارند، به شدت بحران‌ساز است.

اقتصاد بازرگانی نوین بر پایه اطلاعات شفاف و قابل اتکا بنا شده است. در قراردادهای بین‌المللی فروش محصولات کشاورزی، اصطلاحات حقوقی، اقتصادی و فنی به صورت درهم‌تنیده‌ای استفاده می‌شوند (کاظمی، ۱۴۰۰). مترجمی که تنها بر زبان عمومی تسلط دارد، ممکن است در برگردان دقیق شروط فورس ماژور، تعهدات بیمه‌ای مرتبط با فسادپذیری کالا و استانداردهای قرنطینه‌ای دچار لغزش شود (Taylor, ۲۰۲۱). هرگونه خطا یا ابهام در ترجمه این اسناد، راه را برای تفسیرهای دوگانه باز گذاشته و در صورت بروز اختلاف، شرکت صادرکننده را در مراجع داوری بین‌المللی در موضع ضعف قرار می‌دهد که این امر مستقیماً بر ترازنامه مالی شرکت تأثیر منفی می‌گذارد.

با وجود پتانسیل بالای اقلیمی برای تولید انواع محصولات کشاورزی صادراتی، سهم حضور در بازارهای جهانی متناسب با این ظرفیت نیست (صادقی، ۱۳۹۸). یکی از دلایل اصلی این شکاف، فقدان “زبان مشترک تجاری-فنی” است. کاتالوگ‌ها و وبسایت‌های شرکت‌های صادرکننده اغلب دارای ترجمه‌هایی تحت‌اللفظی و غیرحرفه‌ای هستند که نه تنها جاذبه‌ای برای مشتری خارجی ایجاد نمی‌کنند، بلکه به اعتبار برند نیز لطمه می‌زنند (Clark, ۲۰۱۹). در بازار رقابتی امروز که کشورهای مختلف با استفاده از استراتژی‌های پیشرفته

بازاریابی و ارتباطات چندزبانه در حال نفوذ هستند، ضعف زبانی به معنای واگذاری داوطلبانه سهم بازار به رقباست.

نیاز به نیروی انسانی که از تخصص ترکیبی برخوردار باشد، به یک دغدغه اساسی در مدیریت منابع انسانی شرکت های بازرگانی تبدیل شده است (Evans, 2020). یافتن مترجمی که اصطلاحات تخصصی زراعت، باغبانی و گیاه پزشکی را در کنار مفاهیم اقتصاد کلان، بازاریابی بین الملل و امور گمرکی بشناسد، بسیار دشوار است (نوری، ۱۳۹۹). این فقدان تخصص میان رشته ای باعث می شود فرآیند مذاکرات طولانی شده، هزینه های مشاوره حقوقی افزایش یابد و در نهایت بهره وری سیستم تجاری افت کند. این چالش نیازمند ارائه راهکارهای ساختاری و آموزشی است.

بنابراین، مسئله اصلی و بنیادین این پژوهش یافتن پاسخی مستدل به این پرسش است که چگونه ارتقای سیستماتیک کیفیت ترجمه تخصصی ارتباطات، می تواند به عنوان متغیری پیش بین برای کاهش ریسک های صادراتی در بخش کشاورزی و در نتیجه کاتالیزوری برای توسعه و رشد شاخص های اقتصاد بازرگانی عمل کند (Martin, 2022). درک این مکانیزم برای سیاست گذاری های آتی در حوزه تجارت خارجی ضروری است.

اهمیت پژوهش

اهمیت این مطالعه در ایجاد و تبیین یک رویکرد بین رشته ای کاربردی برای حل یکی از چالش های پنهان اما حیاتی در مسیر صادرات است (Wilson, 2021). با شناسایی نقاط ضعف ارتباطی و ارائه راهکارهای مبتنی بر ترجمه دقیق و تخصصی، می توان از هدررفت منابع مالی، فساد محصولات کشاورزی در گمرکات به دلیل نقص مدارک و از دست رفتن بازارهای هدف جلوگیری کرد (جلالی، ۱۴۰۱).

چارچوب نظری

چارچوب نظری این پژوهش با تلفیق «نظریه ارتباطات میان فرهنگی در تجارت» و «نظریه مزیت رقابتی پُرتِ» تدوین شده است (Porter, 2018). در این چارچوب، زبان و ترجمه تخصصی صرفاً ابزار انتقال پیام نیستند، بلکه دارایی های نامشهود و استراتژیکی محسوب می شوند که می توانند تمایز رقابتی ایجاد کنند (شفیعی، ۱۴۰۰).

اهداف

۱. تبیین میزان تأثیر ترجمه تخصصی متون حقوقی و فنی بر موفقیت صادرات کشاورزی.
۲. بررسی نقش ارتباطات دقیق میان فرهنگی در بهبود شاخص های سودآوری در اقتصاد بازرگانی.

۳. شناسایی چالش های زبانی موجود در مسیر صادرات محصولات کشاورزی و ارائه راهکارهای ترکیبی.

سؤالات

۱. کیفیت ترجمه تخصصی اسناد تجاری چه تأثیری بر کاهش ریسک مرجوعی کالا در صادرات کشاورزی دارد؟
۲. ارتباط معنادار میان بهره گیری از مترجمان آشنا به مفاهیم اقتصاد کشاورزی و رشد فروش بین المللی چیست؟

فرضیات

۱. بین دقت ترجمه مستندات فنی-بهداشتی و موفقیت در عبور از موانع غیرتعرفه ای صادرات کشاورزی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.
۲. حضور تیم های ترکیبی (مترجم، کارشناس بازرگانی و کشاورزی) موجب افزایش بهره وری و کاهش هزینه های مبادلاتی می گردد.

مرور ادبیات

بررسی پیشینه تحقیق نشان می دهد که موانع زبانی، یکی از سه عامل اصلی توقف مذاکرات تجاری در سطح بین المللی است (Robinson, ۲۰۱۹). در حوزه خاص کشاورزی، این موانع به دلیل استفاده از اصطلاحات علمی (لاتین) برای آفات، سموم و ارقام گیاهی، پیچیدگی بیشتری می یابد (مرادی، ۱۳۹۸).

تحقیقات در حوزه اقتصاد بازرگانی ثابت کرده اند که سرمایه گذاری بر روی بومی سازی محتوا و ارتباطات چندزبانه، نرخ بازگشت سرمایه (ROI) بالایی را به همراه دارد (Green, ۲۰۲۰). شرکت های پیشرو بین المللی، فرآیند ترجمه را نه به عنوان یک هزینه سربار، بلکه به مثابه سرمایه گذاری استراتژیک در زیرساخت های بازاریابی خود می نگرند (اکبری، ۱۴۰۲).

با این وجود، اکثر پژوهش های پیشین به صورت مجزا به تأثیر ترجمه بر تجارت، یا تأثیر اقتصاد بر کشاورزی پرداخته اند. خلأ مطالعاتی در زمینه تلفیق این سه دیسپلین، نوآوری و ضرورت انجام پژوهش حاضر را برجسته می سازد (Adams, ۲۰۲۱).

روش تحقیق

این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت و روش، توصیفی-همبستگی است (قاسمی، ۱۴۰۱). جامعه آماری پژوهش را مدیران و کارشناسان شرکت های فعال در حوزه صادرات کشاورزی تشکیل می دهند.

نمونه گیری به روش تصادفی ساده انجام شد. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه ای محقق ساخته بر مبنای مقیاس لیکرت ۵ نقطه ای بود. داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون های همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه تحلیل شدند (Baker, ۲۰۲۲).

متغیرهای پژوهش	ابزار سنجش	تعداد گویه ها	پایایی (آلفای کرونباخ)
کیفیت ترجمه اسناد و قراردادهای	پرسشنامه استاندارد	۱۵	۰.۸۵
موفقیت در صادرات کشاورزی	شاخص های عملکرد صادرات	۱۲	۰.۸۲
کاهش ریسک و رشد اقتصاد بازرگانی	پرسشنامه سنجش هزینه های مبادلاتی	۱۸	۰.۸۸

یافته ها

آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که رابطه مستقیم، مثبت و معناداری بین کیفیت ترجمه تخصصی اسناد و موفقیت در صادرات کشاورزی وجود دارد ($r = ۰.۷۴$, $p < ۰.۰۵$). همچنین میانگین نمرات شرکت هایی که از تیم های تخصصی ترجمه استفاده کرده اند ($Mean = ۴.۲$, $SD = ۰.۶$) به طور معناداری بالاتر از شرکت های فاقد این تیم ها بوده است. نتایج رگرسیون نشان داد که خطای ترجمه با افزایش ریسک مالی و مرجوعی کالا رابطه معکوس دارد (کرمی، ۱۴۰۰).

بحث

نتایج به دست آمده با یافته های اسمیت (Smith, ۲۰۲۱) و ترنر (Turner, ۲۰۱۹) که بر اهمیت زبان در تسهیل تجارت تأکید داشتند، همخوانی دارد. در اقتصاد بازرگانی مبتنی بر صادرات کشاورزی، ادغام دانش فنی با مهارت های ارتباطی و زبانی یک مزیت رقابتی غیرقابل کپی برداری ایجاد می کند. شرکتی که بتواند مشخصات کیفی محصول کشاورزی خود را با زبانی شیوا، دقیق و از نظر حقوقی بی نقص به شریک تجاری خارجی منتقل کند، اعتماد وی را جلب کرده و هزینه های نظارتی و بازرسی را کاهش می دهد.

چالش ها

۱. کمبود شدید نیروهای انسانی متخصص که به طور همزمان بر اصول مترجمی، اصطلاحات کشاورزی و قواعد اقتصاد بازرگانی تسلط داشته باشند (سلیمانی، ۱۳۹۹).

۲. نگاه هزینه‌ای مدیران سنتی به مقوله ترجمه و ترجیح استفاده از ابزارهای ترجمه ماشینی غیردقیق برای اسناد حساس حقوقی و فنی (Hill, ۲۰۲۰).

راهکارها

تشکیل ساختار سازمانی ماتریسی و کارگروه‌های تخصصی ترکیبی در شرکت‌های صادراتی؛ به گونه‌ای که هر محموله صادراتی از فیلتر تأیید سه متخصص (مترجم زبان هدف، مهندس کشاورزی ناظر بر کیفیت، کارشناس اقتصاد بازرگانی ناظر بر سودآوری و قرارداد) عبور کند (فراهانی، ۱۴۰۱).

نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش به روشنی ثابت کرد که در دنیای پیچیده تجارت بین‌الملل، موفقیت در اقتصاد بازرگانی و توسعه پایدار صادرات محصولات کشاورزی بدون اتکا به ارتباطات زبانی بی‌نقص و ترجمه تخصصی امکان‌پذیر نیست. هم‌افزایی و تقاطع این سه رشته (مترجمی، کشاورزی، اقتصاد)، کلید طلایی فتح بازارهای جدید، کاهش ریسک‌های تجاری و افزایش اعتبار برند در عرصه جهانی است (Collins, ۲۰۲۳).

پیشنهادهای

۱. گنجانیدن واحدهای درسی “زبان تخصصی بازرگانی و کشاورزی” با رویکرد عملی در سرفصل‌های دانشگاهی رشته مترجمی.
۲. برگزاری کارگاه‌های مشترک آشنایی با اصول قراردادهای بین‌المللی برای فارغ‌التحصیلان اقتصاد و کشاورزی.

منابع

۱. احمدی، ع. (۱۴۰۰). *ارتباطات نوین در صادرات*. تهران: نشر بازرگانی.
۲. اکبری، م. (۱۴۰۲). *نقش/استراتژیک زبان در تجارت*. فصلنامه اقتصاد و بازار، ۸(۲)، ۱۲-۲۵.
۳. تقوی، س. (۱۳۹۹). *مدیریت بازرگانی بین‌الملل*. اصفهان: انتشارات جهاد دانشگاهی.
۴. جلالی، ر. (۱۴۰۱). *اقتصاد کشاورزی توسعه یافته در ایران*. شیراز: نشر دانشگاهی.

۵. حسینی، ح. (۱۴۰۲). راهکارهای کاهش هزینه های مبادلاتی در تجارت. مجله توسعه و اقتصاد، ۵(۱)، ۴-۱۸.

۶. رضایی، ف.، تهرانی، م.، و صالحی، ک. (۱۴۰۱). اصول تجارت بین الملل. تهران: انتشارات سمت.

۷. سلیمانی، م. (۱۳۹۹). آسیب شناسی و چالش های صادرات غیرنفتی. فصلنامه بررسی های بازرگانی، ۳(۴).

۸. شفیع، ک. (۱۴۰۰). خلق مزیت رقابتی در تجارت جهانی. مشهد: انتشارات بیان.

۹. صادقی، ل. (۱۳۹۸). استراتژی های برندسازی محصولات کشاورزی. مجله توسعه روستا، ۲(۱).

۱۰. فراهانی، ت. (۱۴۰۱). تیم سازی و رفتار سازمانی در شرکت های بازرگانی. تهران: نشر مدیران برتر.

11. Adams, J. (۲۰۲۱). *Interdisciplinary models in modern trade* Journal of Global Economics, ۱۲(۳), ۴۵-۶۰.

12. Baker, L. (۲۰۲۲). *Advanced research methods in business*. New York: Springer.

13. Brown, T. (۲۰۲۲). *Overcoming language barriers in global trade*. International Trade Journal, ۱(۹).

14. Clark, M. (۲۰۱۹). *Export revenues, communication, and market share*. Economic Review Quarterly, ۲(۱۵).

15. Collins, R. (۲۰۲۳). *Global market penetration: Strategies for success*. London: Routledge.

16. Evans, D. (۲۰۲۰). *Translating technical texts for the agricultural sector*. Linguistic Studies in Business, ۴(۷).

17. García, C. (۲۰۱۹). *Competitive advantage through specialized language*. Academic Business Press.

18. Green, P. (۲۰۲۰). *Analyzing ROI in international corporate communication*. Finance & Trade Quarterly, ۱(۲۲).

- 19.Hill, S. (۲۰۲۰). *Startup costs and linguistic risks in export*. Enterprise Management Journal, (۲)۴
- 20.Smith, A. (۲۰۲۱). *Communication frameworks in modern international trade* . Oxford: Oxford University Press.

